

MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN LİSANS ÖĞRENİMLERİNDE ALDIKLARI “MÜZİK TEORİSİ VE İŞİTME EĞİTİMİ DERS PROGRAMI”NA YÖNELİK GENEL GÖRÜŞLERİ ve ÖNERİLERİ

Cengiz ŞENGÜL

*Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
csengul@atauni.edu.tr*

Özet

Bu araştırmada, müzik öğretmenlerinin lisans öğrenimlerinde aldıkları “müzik teorisi ve işitme eğitimi ders programı”na yönelik genel görüşleri ve araştırma bünyesinde dersin genel içeriğine ilişkin müzik öğretmenlerinin önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmada, durum tespitine yönelik tarama modeli esas alınmış; uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan sorular anket yoluyla toplanarak işlenmiş; çözüm ve yorumunda ise betimsel istatistik yöntemlerinden yararlanılmıştır.

Araştırmada, evren olarak Ankara il sınırları içindeki, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı, 2004-2005 öğretim yılı resmî ilköğretim okullarının ikinci kademesinde (6. 7. ve 8. sınıflarda) görev yapan müzik öğretmenleri seçilmiştir.

Anahtar sözcükler: Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersi, Müzik Öğretmenliği

GENEREL VIEWS AND PROPOSALS OF THE TEACHERS OF MUSIC OVER “THE SCHEDULE OF MUSICAL THEORY AND HEARING TRAINING COURSE” THEY RECEIVED DURING THEIR EDUCATION PROCESS

Abstract

In this study it has been aimed to figure out the general views of the teachers of music over the schedule of Musical Theory and Hearing Training, and also in the body of the investigation it has been aimed to detect the proposals of the teachers towards the general content of the lesson.

In the study, the scanning method directed to state fixation was used primarily, the questions prepared under the suggestions of experts were done via questionnaires and solutions and analysis were made using descriptive statistical methods.

Teachers have been selected working in the boundaries of Ankara employed in National Education Ministry in the teaching term of 2004-2005 at the grades of primary schools' (6,7,8).

Keywords: *Musical Theory and Hearing Training Course, Teachers of Music*

Giriş

Güzel sanatlardan olan resim, heykel, edebiyat, halk oyunları, mimari ve tiyatronun çeşitli araçlarla yaptığını müzik, sesler ve ritimlerle yapar. Müzik, bir toplumun çeşitli olaylar karşısındaki sevincini, üzüntüsünü değişik duygularını ve bir ölçüde olaylar karşısındaki tavrını ortaya koymasını anlatır. Müzik insan ömrünün her süresini kapsayan, toplumun ortak hayatını etkin ve güçlü kılan bir sanattır. (Akkaş, 1996: 23)

Meslekî müzik eğitimi, çeşitli müziksel alanları kapsayan, öğretmenlik ve müzikle ilgili gerekli davranışların kazandırıldığı, becerilerin geliştirildiği ve bununla birlikte sanatsal görüş ve düşünceler ışığında, geleneksel olguları geliştirerek yeni kuşaklara yaymak amacı taşıyan ayrıca, müziğin öğretimi ile ilgili birçok çalışmaların yapıldığı ve kazanıldığı bir eğitim sürecidir. Mesleki yaşantıda gerekli olan her türlü bilgi, beceri ve davranışlar meslekî eğitim süreci içerisinde kazanılmaya çalışılır.

Seslerin sanatı olarak tanımlayabildiğimiz müzik, yalnızca işitme duyumuz aracılığı ile yorumlanabilir. Bundan dolayı müziksel anlayışımızın kapsamı müziksel işitme farkındalığımızın sınırları ile kısıtlıdır. (Burge, 1983:13)

Sesleri algılamak ve bunları sinirsel uyarılara dönüştürmekle görevli organ kulaktır. Duyu organlarımız, akustik uyarıyı bir sinir uyarısına dönüştürebilen duyu hücreleri ile destek hücrelerinden oluşur. (Vannini,1995:252)

Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersi, temel müzik bilgilerinden başlayarak gittikçe genişleyen ve müzikle ilgili diğer derslerin alt yapısını oluşturan bir derstir. Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin amacı bu iki temel boyutla birlikte tek ses işitme, çok ses işitme, ritim işitme, ezgi işitme, dizi işitme, kadans işitme, farklı tınıları işitme, müziksel yazma (dikte), müziksel okuma (solfej), müziksel deşifre, doğru-güzel nota yazımı gibi davranış ve becerileri öğrenciye kazandırmaktadır. (Şengül, 2006:7)

Genel anlamıyla müziksel işitmenin tanımını Uçan (1997); “İşitme duyusuyla algılanabilir müziksel bütün, öge, gereç, özellik ve ilişkileri (doğru) algılama, tanıma, anımsama (hatırlama), ayırtetme, çözüme ve çözümlenme yeteneği...” olarak açıklamıştır. Sevgi (1982) ise “İşitilen bir sesi ya da ses kümesini yineleme (taklide dayalı işitme, yansılama), bilinçsiz işitilen bir sesi ya da ses kümesini ad, süre, yükseklik farklarıyla tanıma ve saptayabilme bilinçli müziksel işitmedir.” diyerek müziksel işitmenin tanımını yapmıştır.

Müzik teorisi, müzikal okuma (solfej), müzikal yazma (dikte) alanları genel müzik eğitimi içinde, öğrencilerin müzikal işitme ve algılama, müzikal hafıza ve duyarlılık, müzikal dikkat ve tasarım vb. yeteneklerinin geliştirilmesinde en temel alanlardır. Ayrıca bu alanlar, öğrencilerin bir müzik eserini oluşturan bütün öğeleri daha iyi kavramalarına yardımcı olduğu gibi, yaratıcılık yeteneklerinin gelişmesine katkı sağlar. Besteciliğe yeteneği olanları ortaya çıkarmada etkilidir. (Özçelik, 2003:3)

Lisans eğitiminde okutulan Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi ders içeriği ve diğer alan dersleriyle olan ilgisi düşünüldüğünde, bu dersin müzik öğretmeni yetiştirme sürecinde önemli bir işlevi olduğu söylenebilir. Müzik öğretmeni adaylarının, bu derste kazanmış

oldukları bilgi ve becerilerinin öğretmenlik meslekleri boyunca etkin ve verimli bir şekilde kullanacakları düşünülmektedir.

Musikî Muallim Mektebi'nin 1924 yılında kurulması ile müzik öğretmeni yetiştiren kurumların ders programlarında birçok ders yer almıştır ve "Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi" dersi, bu sürede çeşitli şekilde adlandırılmıştır. 1941 yılında yapılan programda "Kulak Terbiyesi", 1944 yılında yapılan programda "Kulak Eğitimi", 1970 yılında yapılan programda "Kulak Eğitimi ve Solfej", 1978 yılında yapılan programda "Müziksel İşitme-Okuma Yazma Eğitimi" olarak adlandırılan bu ders, 1998 yılında YÖK'ün üniversitelerdeki eğitim fakültelerinin yeniden yapılandırılması ile birlikte, "Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi" adı altında programda yer almıştır. "Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi" ders tanımı şu şekildedir;

Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi I. II. III. Yarıyıl Ders Tanımları

Bu ders, müzikte kuramsal bilgileri, işitme eğitimi ve müzik biçimlerini kapsar. Ders öğretim elemanları bu içeriğin haftalık ders saatindeki yoğunluğunu belirlerler. Ders, Türk ve Batı Müziğinde armoni-kontrpuan, müzikte stil, üslup ve tür, çeşitli yapıları ve eğitim-okul müziği örneklerini inceleme, analiz, araştırma tek ve çok ses algılama, ritmik yapıları tanıma, nota çözümüleme (deşifre) okuma ve yazma, müzik üretme tekniklerini kapsar. (1998 YÖK Ders Tanımı)

1998 yılında, YÖK'ün üniversitelerdeki eğitim fakültelerini yeniden yapılandırması doğrultusunda yapılan ders programında Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersi üç yarıylda, 5 kredi, haftada 6 saat olarak belirlenmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı 6. 7. Ve 8. Sınıf Üniteleri

6. Sınıf Üniteleri

İnsan ve Müzik,
İnsan Sesleri ve Çalgılar,
Müzikte Hız, Gürlük ve Anlatım,
Müzikte Ritm, Ezgi ve Ölçü,
Müzikte Dizi, Ton ve Makam,
Müzikte Örgü, Doku, Biçim, Tür,
Ülkemizde Müzik,
Atatürk ve Müzik.

7. Sınıf Üniteleri

İnsan, Sanat ve Müzik,
Çalgı ve Ses Toplulukları,
Müzikte Hız, Gürlük ve Anlatım,
Müzikte Ritm, Ezgi ve Ölçü,
Müzikte Dizi, Ton ve Makam,
Müzikte Örgü, Doku, Biçim, Tür,
Ülkemizde ve Türk Cumhuriyetlerinde Müzik,
Atatürk, Sanat ve Müzik.

8. Sınıf Üniteleri

İnsan, Kültür, Sanat ve Müzik,
Müzik Teknolojisi ve Kullanımı,
Müzikte Hız, Gürlük ve Anlatım,
Müzikte Ritm, Ezgi ve Ölçü,
Müzikte Dizi, Ton ve Makam,
Müzikte Örgü, Doku, Biçim, Tür,
Ülkemizde, Komşu Ülkelerde ve Dünyada Müzik,
Atatürk ve Müziksel Gelişmemiz (M.E.B.:2000).

M.E.B.'ye bağlı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 22.04.1994 yılında kabul edilen bu program 1995-1996 öğretim yılından itibaren uygulanmaktadır. Ünitelerin amaç ve davranışları incelendiğinde üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı ünite ders konularının Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi ders içeriği ile doğrudan, diğer üniteler ile de dolaylı olarak ilişkili olduğu görülmektedir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları ve geliştirilmesi, verilerin toplanması, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması konularına yer verilmiştir.

Bu araştırma betimsel (survey) bir araştırmadır. Kullanılan yöntem de survey ya da betimleme yöntemidir. Bu yöntem, objelerin, varlıkların, kurumların, grupların ve çeşitli alanların “ne” olduğunu betimlemeye, açıklamaya çalışır. Bu tür araştırmalar, çok sayıda obje ya da denek üzerinde ve belirli bir zaman kesiti içinde yapılmaktadır (Kaptan, 1998: 59).

2.1.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmanın yürütülmesinde genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma ile ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan müzik öğretmenlerinin lisans öğrenimlerinde aldıkları “müzik teorisi ve işitme eğitimi ders programı”na yönelik genel görüşleri ve araştırma bünyesinde dersin genel içeriğine ilişkin müzik öğretmenlerinin önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

2.1.2. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, resmi ilköğretim okullarının ikinci kademesinde görev yapan müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Müzik öğretmenlerinin Türkiye’de farklı illerde dağınık bir şekilde bulunması nedeniyle araştırma bir çalışma evreni üzerinde yürütülmüştür.

Araştırmacının çalışma evreni olarak, Ankara ili sınırları içindeki 2004-2005 öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ilköğretim okullarının ikinci kademesinde (6. 7. ve 8. sınıflarda) görev yapan müzik öğretmenleri seçilmiştir. Araştırma okulda bulunan ve araştırmaya katılmaya istekli toplam 291 müzik öğretmeni ile birlikte yürütülmüştür. Anketlerin 186’sı geri dönmüştür.

2.1.3. Veri Toplama Aracı ve Geliştirilmesi

Veri toplama aracının yapı geçerliliğinin sağlanabilmesi için faktör analizi (Principal Component Analysis) yapılmıştır. Müzik öğretmenleri, ölçekte yer alan her bir maddeye ilişkin görüşlerini; “Hiç katılmıyorum”, “Az katılıyorum” “Orta düzeyde katılıyorum”, “Çok katılıyorum” ve “Tamamen katılıyorum” kategorilerinden birisini işaretleyerek belirtmişlerdir.

2.1.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Ölçme araçları ile toplanan verilerin çözümlemesinde; Pentium III işlemcili, IBM uyumlu bir bilgisayardan yararlanılmıştır. Araştırmanın genel amacı çerçevesinde cevapları aranan alt amaçlara yönelik olarak toplanan veriler, önce veri kodlama formlarına işlenmiştir. Daha sonra bilgisayara aktarılan veriler üzerinde gerekli istatistiksel çözümler için SPSS (The Statistical Packet for The Social Sciences) paket programından yararlanılmıştır. Anılan paket programdan yararlanılarak müzik öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesinde frekans (f), yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{x}) ve standart sapma (ss) kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

3.2. Müzik Öğretmenlerinin Lisans Öğrenimlerinde Aldıkları “Müzik Teorisi Ve İşitme Eğitimi Ders Programı”na Yönelik Genel Görüşleri

Araştırmada, ilköğretim ikinci kademedeki görev yapan müzik öğretmenlerinin, lisans öğrenimleri sırasında aldıkları “Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersi”ne yönelik genel görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlere, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi ders programını genel olarak değerlendirmeye yönelik 8 soru sorulmuştur.

Tablo 3.2.1. Müzik Öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersinde Kazanmış Oldukları Bilgi ve Becerilerin, Genel Olarak Müzik Dersleri Açısından İhtiyaçlarını Karşılatabilme Durumlarına İlişkin Görüşleri

GÖRÜŞLER	1		2		3		4		5		n	\bar{x}	ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi derslerinde kazanılan bilgi ve beceriler, müzik öğretmenin ihtiyacını ne derecede karşılamaktadır?	1	0,5	28	15,1	50	26,9	62	33,3	45	24,2	186	3,66	1,02

Hiç(1)1.00-1.80 Az(2)1.81-2.60 Kısmen(3)2.61-3.40 Oldukça(4) 3.41-4.20 Tamamen (5)4.21-5.00

Görüşler, aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde müzik öğretmenlerinin, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kazanmış oldukları bilgi ve becerilerin müzik derslerindeki ihtiyaçlarını “Oldukça” (=3.66) karşılayabildiğini ifade ettikleri anlaşılmaktadır. Bu durum müzik öğretmenlerinin, bir öğretmen olarak müzik derslerinde gereksinim duydukları bilgi ve becerileri lisans eğitimleri sırasında Müzik Teorisi ve

İşitme Eğitimi derslerinde kazandıklarını göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, öğretmenler, kazandıkları bilgi ve becerileri büyük ölçüde ilköğretim ikinci kademedeki müzik derslerinde uygulamaktadırlar. Müziksel işitmeyle ilgili bazı davranışları uygulama olanağı bulamamakla birlikte, kazanmış oldukları bilgi ve becerilerin öğretmenlik bilgi-becerilerini ve dolayısıyla da niteliklerini artırdığı düşünülmektedir. Buna göre öğretmenlerin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi derslerini genel anlamda yararlı olarak nitelendirdikleri söylenebilir.

Tablo 3.2.2. Müzik Öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Ders İçeriği ile İlköğretim İkinci Kademe Yer Alan Müzik Derslerinin İçeriği Arasındaki İlişkiye Yönelik Görüşleri

GÖRÜŞLER	1		2		3		4		5		n	\bar{X}	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi derslerinde kullanılan içerikler, sizce ilköğretim ikinci kademe müzik derslerinde kullanılan içeriklerle ne ölçüde ilişkilendirilmektedir?	9	4,8	58	31,2	80	43,0	29	15,6	10	5,4	186	2,85	0,93

Hiç(1)1.00-1.80 Az(2)1.81-2.60 Kısmen(3)2.61-3.40 Oldukça(4) 3.41-4.20 Tamamen (5)4.21-5.00

Aritmetik ortalamalar incelendiğinde müzik öğretmenlerinin, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin içeriğini, ilköğretim ikinci kademedeki müzik derslerinin içeriğiyle "Kısmen" (=2.85) ilişkili buldukları anlaşılmaktadır. Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi ders içeriği ile ilköğretim ikinci kademe müzik dersi içeriğinin büyük ölçüde ilişkili olmasına rağmen uygulamada yaşanan aksaklıklar nedeni ile müzik öğretmenlerinin genel olarak sıkıntı yaşadıkları, bu sıkıntılarında ders saatinin az, sınıf mevcudunun kalabalık, öğrenci seviyesinin yetersiz, müzik çalışma odalarının olmaması gibi bir takım etkenler nedeni ile sorulan anket sorusuna kısmen olarak cevap verildiği düşünülmektedir.

Tablo 3.2.3. Müzik Öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersinde Kullanılan Yöntem ve Tekniklerin, Genel Olarak Müzik Öğretmenliği Göreviyle İlişki Derecesine Yönelik Görüşleri

GÖRÜŞLER	1		2		3		4		5		n	\bar{X}	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi derslerinde uygulanan yöntem ve teknikler sizce müzik öğretmenliği görevi ile ne ölçüde ilişkilidir?	10	5,4	47	25,3	53	28,5	44	23,7	32	17,2	186	3,22	1,16

Hiç(1)1.00-1.80 Az(2)1.81-2.60 Kısmen(3)2.61-3.40 Oldukça(4) 3.41-4.20 Tamamen(5)4.21-5.00

Görüşler aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde müzik öğretmenlerinin, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kullanılan yöntem ve tekniklerin müzik öğretmenliğiyle “Kısmen” (=3.22) ilişkili olduğunu düşünmektedirler. Bu durum müzik öğretmenlerinin, bir öğretmen olarak müzik derslerinde gereksinim duydukları yöntem ve tekniklerin, lisans eğitimleri sırasında müziksel işitme derslerinde kısmen kazandıklarını göstermektedir. Bir diğer ifadeyle öğretmenler Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kullanılan yöntem ve tekniklerin öğretmenlik açısından eksik yönlerinin bulunduğunu, bu yöntem ve teknikleri ilköğretim ikinci kademedeki müzik derslerinde kısmen uygulayabildiklerini, daha uygun yöntem ve tekniklerin de bu dersin öğretiminde kullanılabileceğine inandıkları söylenebilir. Uygun yöntem ve tekniklerin kullanılabilmesi, bu derslere giren öğretim elemanlarının bilgi ve becerilerine, yeterli zaman, öğrenci sayısı, fiziki ortam, araç-gereç, öğrenci ilgisi vb. birçok faktöre bağlı olduğu düşünülmektedir.

Tablo 3.2.4. Müzik Öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersi Amaçlarının Müzik Öğretmenliği Mesleğinin Amaçlarıyla İlişkisine Yönelik Görüşleri

GÖRÜŞLER	1		2		3		4		5		n	\bar{x}	ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin amacı, sizce müzik öğretmenliği mesleğinin amaçları ile ne ölçüde ilişkilidir?	8	4,3	29	15,6	67	36,0	54	29,0	28	15,1	186	3,35	1,05

Hiç(1)1.00-1.80 Az(2)1.81-2.60 Kısmen(3)2.61-3.40 Oldukça(4) 3.41-4.20 Tamamen(5)4.21-5.00

Aritmetik ortalamalar incelendiğinde müzik öğretmenleri, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin amaçlarını, müzik öğretmenliği amaçlarıyla “Kısmen” (=3.35) ilişkili bulmaktadırlar. Bununla birlikte görüşlerin “Oldukça ilişkili” görüşüne yakın olduğu da söylenebilir. Derslerin amaçlarının belirlenmesi, zor ve kapsamlı bir süreci ifade etmektedir. Amaç belirleme bir ekip çalışmasıdır ve bu ekipte; program geliştirme uzmanı, eğitim psikologu, eğitim ekonomisti, ölçme-değerlendirme uzmanı, eğitim sosyologu, eğitim felsefecisi, eğitim yöneticileri, deneticileri ve öğretmenlerin bulunması gerekmektedir. Ayrıca yeri geldikçe alanla ilgili diğer uzmanlar ve öğrencilerin görüşlerinden de yararlanılması gerekmekte, toplum araştırmaları, alan araştırmaları, nüfus planları, enstitülerin araştırmaları ve süreli yayınların incelenmesi doğrultusunda, mesleki analiz yapılarak kapsamlı çalışmalar sonucunda belirlenmesi gerekmektedir. Sonuç olarak müzik öğretmenlerinin, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin amaçlarını müzik öğretmenliği amaçlarıyla büyük oranda ilişkili bulmalarına karşın programın uygulanmasında yaşanan aksaklıklar nedeni ile kısmen olarak cevap verdikleri düşünülmektedir.

Tablo 3.2.5. Müzik Öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Öğrenimine Ayrılan Toplam Yarıyıl Süresinin Yeterlilik Derecesine İlişkin Görüşleri

GÖRÜŞLER	1		2		3		4		5		n	\bar{x}	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi öğrenimine ayrılan toplam yarıyıl süreleri sizce ne oranda yeterlidir?	19	10,2	43	23,1	59	31,7	38	20,4	27	14,5	186	3,06	1,20

Hiç(1)1.00-1.80 Az(2)1.81-2.60 Kısmen(3)2.61-3.40 Oldukça(4) 3.41-4.20 Tamamen(5)4.21-5.00

3.2.5 ve 3.2.6 da yer alan tablo yorumlarına geçmeden önce konu ile ilgili açıklama yapmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Günümüze kadar Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersi içeriği ile ortak olan fakat farklı adlarla adlandırılan müziksel işitme eğitiminin, yeniden yapılanma ile 1998 yılından itibaren 3 yarı yıl, 5 kredi ve haftalık 6 ders saati olarak uygulandığı müzik öğretmenlerine anket soruları içerisinde bildirilmiştir. Bu iki anket sorusu, 1998 yılında kabul edilen Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinden mezun olan müzik öğretmenlerine yönelik olduğu anlaşılrsa da içerik bakımından aynı ama farklı adlarla önceki programlardan mezun olan müzik öğretmenlerinin de oluşturulan çerçeve programa göre belirlenen alt başlıkların uygulanmasında toplam yarıyıl ve haftalık ders saati süresi açısından yeterli bulup bulmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Görüşler aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde de müzik öğretmenlerinin, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersine ayrılan toplam yarıyıl süresini “Kısmen” yeterli (=3.06) buldukları gözlenmektedir. Derslerin süreleri kazandırılacak davranış sayısı ve davranışların öğrenilme düzeyi (nitelik) ile ilişkilidir. Çok sayıda davranış içeren derslere programda daha fazla süre ayrılması gerekmektedir. Ayrıca öğrenme düzeyi yükseldikçe, süre artmaktadır. Nitelikli bir müzik öğretmeni yetiştirmek için müziksel işitme eğitiminin gerektirdiği davranışların çoğunluğunun uygulama ya da daha üst düzeyde öğrenilmesi beklenmektedir. Bu nedenle kendi dönemlerinde almış oldukları müziksel işitme eğitimi ile kıyaslama yapan müzik öğretmenlerinin, ders için ayrılan toplam yarıyıl süresini tam olarak yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.2.6. Müzik Öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Öğrenimine Ayrılan Haftalık Ders Saati Süresinin Yeterlilik Derecesine İlişkin Görüşleri

GÖRÜŞLER	1		2		3		4		5		n	\bar{x}	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi öğrenimine ayrılan haftalık ders saati sizce ne oranda yeterlidir?	27	14,5	42	22,6	61	32,8	31	16,7	25	13,4	186	2,92	1,23

Hiç(1)1.00-1.80 Az(2)1.81-2.60 Kısmen(3)2.61-3.40 Oldukça(4) 3.41-4.20 Tamamen(5)4.21-5.00

Önceki tablonun yorumunda yapılan açıklama göz önünde bulundurularak, aritmetik ortalamalar açısından görüşler değerlendirildiğinde; müzik öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersine ayrılan haftalık ders saati süresini “Kısmen” yeterli (=2.92) buldukları anlaşılmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerinin, yine yarıyıl içerisinde derse ayrılan toplam sürenin yeterlilik düzeyine ilişkin görüşleriyle paralellik gösterdiği söylenebilir. Yani bir yarıyıldaki derse ayrılan toplam süre için “Kısmen” yeterli görüşünü ifade eden öğretmenler, dersin haftalık süresini de “Kısmen” yeterli bulmaktadırlar. Bu durum öğretmenlerin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kazandırılması beklenen davranışları önemli görmeleri, dersin içerdiği davranış sayısının fazla olduğunu düşünmeleri ve davranışların öğrenme düzeyini üst düzey olarak nitelendirmeleri ile açıklanabilir. Bu nedenle kendi dönemlerinde almış oldukları müziksel işitme eğitimi ile kıyaslama yapan müzik öğretmenlerinin, ders için ayrılan haftalık ders saati süresini tam olarak yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 3.2.7. Müzik Öğretmenlerinin Genel Olarak Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersinde Kullanılan Araç-Gereçlerin Yeterlilik Derecesine İlişkin Görüşleri

GÖRÜŞLER	1		2		3		4		5		n	\bar{x}	ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi derslerinde kullanılan araç ve gereçler sizce ne oranda yeterlidir?	24	12,9	55	29,6	66	35,5	28	15,1	13	7,0	186	2,74	1,09

Hiç(1)1.00-1.80 Az(2)1.81-2.60 Kısmen(3)2.61-3.40 Oldukça(4) 3.41-4.20 Tamamen(5)4.21-5.00

Görüşler aritmetik ortalamalar açısından incelendiğinde müzik öğretmenlerinin, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kullanılan araç-gereçleri “Kısmen” yeterli/yetersiz (=2.74) buldukları gözlenmektedir. Ancak görüşlerin “Az” kategorisine yakın olduğu da görülmektedir. Araç-gereçler, davranışların kazandırılmasında son derece önemli yer tutmaktadır. Özellikle beceriye yönelik devinimsel davranışların kazandırılmasında araç-gereç önem taşımaktadır. Bu derste farklı çalgı ve teknolojik araçların kullanılması öğrencinin müziksel işitme becerisini artıracakları düşünülmektedir.

Tablo 3.2.8. Müzik Öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitiminde Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Etkinliklerinin, Öğretmenlikte Uyguladıkları Ölçme-Değerlendirme Etkinliklerine Katkı Derecesine İlişkin Görüşleri

GÖRÜŞLER	1		2		3		4		5		n	\bar{x}	Ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimindeki ölçme-değerlendirme etkinliği, öğretmenlikte uyguladığınız ölçme-değerlendirmeye ne derecede katkı sağlamaktadır?	26	14,0	63	33,9	65	34,9	23	12,4	9	4,8	186	2,60	1,03

Hiç(1)1.00-1.80 Az(2)1.81-2.60 Kısmen(3)2.61-3.40 Oldukça(4) 3.41-4.20 Tamamen (5)4.21-5.00

Aritmetik ortalamalar açısından görüşler değerlendirildiğinde; müzik öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kullanılan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin, öğretmenlikteki uygulamalarına katkısını “Az” (=2.60) olarak nitelendirdikleri söylenebilir. İlköğretim ikinci kademe 6. 7. ve 8. sınıf müzik dersi üniteleri incelendiğinde üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı ünite ders konularının Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersi içeriği ile doğrudan, diğer dört ünite ile de dolaylı olarak ilişkili olduğu ve ölçme-değerlendirme kriterlerinin de farklı olmasından dolayı görüşlerin “Kısmen” kategorisine yakın olduğu görülmektedir.

3.3. Müzik Öğretmenlerinin, Lisans Öğrenimlerinde Aldıkları “Müzik Teorisi Ve İşitme Eğitimi Dersi”nin Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sistemine Daha Fazla Katkı Getirebilmesi Ve Kazanılan Bilgi Ve Becerilerin Öğretmenlik Mesleğinde Daha Verimli Kullanılabilmesi İçin Önerileri

Araştırmada, ilköğretim ikinci kademe görev yapan müzik öğretmenlerinin deneyimlerine dayalı olarak, lisans öğrenimleri sırasında aldıkları “Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersi”nin müzik öğretmeni yetiştirme sistemine daha fazla katkı getirebilmesi için ve kazanılan bilgi ve becerilerin öğretmenlik mesleğinde daha verimli kullanılabilmesine yönelik ne tür önerileri bulunduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Öğretmenlere önerilerine ilişkin açık-uçlu bir soru sorulmuştur. Benzer görüşler bir kategori altında toplanarak, tablolaştırılmış ve yorumlanmıştır.

Tablo 3.3.1. Müzik Öğretmenlerinin Lisans Öğrenimlerinde Aldıkları “Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersi”nin Müzik Öğretmeni Yetiştirme Sistemine Daha Fazla Katkı Getirebilmesi İçin Önerileri

ÖĞRETMENLERİN ÖNERİLERİ	f	%
1. Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi derslerinde öğretim metotları geliştirilsin.	153	82
2. Eşlik, dikte, deşifre konuları lisans eğitiminde önemsensin.	127	68

Müzik öğretmenlerinin açık uçlu anket sorusuna vermiş oldukları yanıtlarda Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin müzik öğretmeni yetiştirme sistemine daha fazla katkı getirebilmesi için gelen 186 anket içerisinde önerileri genel olarak iki başlıkta toplanmaktadır.

İlk sırada yer alan ‘Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi derslerinde öğretim metotlarının geliştirilmesi’ önerisinin oranı % 82 olarak görülmektedir. Müzik öğretmenleri, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde görmüş oldukları konuların yanı sıra, bu konuların öğrencilere aktarımı ve öğretimi konusunda öğretim metotları hakkındaki bilgilerinde, meslekî tecrübenin oluşumunda faydalı olacağı görüşünü bildirmişlerdir.

İkinci sırada yer alan 'eşlik, dikte, deşifre konularına lisans eğitiminde önem verilmesi' önerisinin oranı % 68 olarak görülmektedir. Müzik öğretmenleri, yaşamış oldukları mesleki tecrübelerine dayanarak eşlik, dikte ve deşifre konularının Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin müzik öğretmeni yetiştirme sürecine daha fazla katkı sağlayacağı, bu alt başlıklarla ilgili bilgi ve becerilere müzik öğretmenliği sürecinde çok ihtiyaç duyulduğu görüşünü bildirmişlerdir.

Tablo 3.3.2. Müzik Öğretmenlerinin Lisans Öğrenimlerinde Aldıkları "Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersi"nde Kazanılan Bilgi ve Becerilerin Öğretmenlik Mesleğinde Daha Verimli Kullanılabilmesi İçin Önerileri

ÖĞRETMENLERİN ÖNERİLERİ	f	%
1. 6.7.8. sınıflarda ders saati iki saat olsun.	175	94
2. Okullarda donanımlı müzik odaları olsun.	162	87
3. Birinci sınıftan itibaren müzik öğretmenleri derslere girsin.	157	84
4. İlköğretim müfredat konuları sadeleştirilsin.	144	77

Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kazanılan bilgi ve becerilerin öğretmenlik mesleğinde daha verimli kullanılabilmesi için gelen 186 anket içerisinde önerileri genel olarak dört başlıkta toplanmaktadır.

Birinci sırada yer alan 'ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıflarda müzik ders saatinin iki saat olsun' önerisinin oranı % 94'tür. Ders konularının işlenememesinin en büyük nedeni olarak da görüşlerini bildiren müzik öğretmenlerinin, müzik ders saatlerinin iki saat olması ile birçok problemin çözüleceğine inanmaktadırlar.

İkinci sırada yer alan 'Okullarda donanımlı müzik odaları olsun' önerisinin oranı % 87'dir. Müzik öğretmenlerinin önerisi içerisinde yer alan görüşlerde, özellikle piyano ve nota yazım tahtası olan bir sınıfın olması ve diğer materyallerinde daha güvenilir ve sorunsuz olarak derslerde kullanabileceklerini, öğrencilerin derse olan ilgisini artırabilmede daha rahat sağlanması ve zamanın daha iyi kullanılması açısından önemli olduğu görüşleri bildirilmiştir.

Üçüncü sırada yer alan 'Birinci sınıftan itibaren müzik öğretmenleri derslere girsin' önerisinin oranı % 84 olarak görülmektedir. Birinci sınıftan itibaren ilköğretim programında yer alan ünite konularının birbirini tamamlayıcı ve destekleyici konular olması nedeniyle, ikinci kademedeki sınıflarda derslere giren alan öğretmenlerinin ders konularının işlenmesinde bir hayli zorluklar yaşadıklarını bildirmişlerdir. Dolayısı ile ilköğretim birinci kademe müzik derslerine sınıf öğretmenlerinin yerine alan öğretmenlerinin girmesi önerilmiştir.

Dördüncü sırada yer alan 'İlköğretim müfredat konularının sadeleştirilmesi'

önerisinin oranı % 77 olarak görülmektedir. Müzik öğretmenleri, Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı 6. 7. ve 8. Sınıf Ünitelerinin öğretilmesinde yeterince uygulama olanağı bulamadıklarını bildirmişlerdir.

Ünite konularına göre ders saatinin az oluşu, müzik sınıflarının olmaması, ilkokul birinci sınıftan itibaren müzik öğretmenin derse girmemesi ve yoğun müfredat programı nedeniyle biriken konuların bir ders saati içerisinde öğretilmediği, bu nedenle çoğu ünitelerin yeterince işlenmediği görüşünü bildirmişlerdir.

Sonuç

* Genel anlamda müzik öğretmenleri Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersini yararlı olarak görmektedirler. Bu dersin gerektirdiği davranışları lisans öğrenimleri sırasında "Büyük ölçüde" (=3.66) kazandıklarını düşünmekte ve kazandıkları bilgi-becerileri de ilköğretim ikinci kademedeki müzik derslerinde uygulayabildiklerini ifade etmektedirler. Bununla birlikte Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin içeriğinin ilköğretim ikinci kademedeki müzik dersleriyle "Kısmen" (=2.85) ilişkili bulmaktadırlar. Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi ders içeriği ile ilköğretim ikinci kademe müzik dersi içeriğinin büyük ölçüde ilişkili olmasına rağmen uygulamada yaşanan aksaklıklar nedeni ile müzik öğretmenlerinin genel olarak sıkıntı yaşadıkları, bu sıkıntılarında ders saatinin az, sınıf mevcudunun kalabalık, öğrenci seviyesinin yetersiz, müzik çalışma odalarının olmaması gibi bir takım etkenler nedeni ile "Kısmen" olarak cevap verildiği düşünülmektedir.

* Müzik öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kullanılan yöntem ve tekniklerin müzik öğretmenliğiyle "Kısmen" (=3.22) ilişkili olduğunu, uygun yöntem ve tekniklerin kullanılabilmesi, bu derslere giren öğretim elemanlarının bilgi ve becerilerine, yeterli zaman, öğrenci sayısı, fiziki ortam, araç-gereç, öğrenci ilgisi vb. birçok faktöre bağlı olduğu söylenebilir.

* Aritmetik ortalamalar incelendiğinde, müzik öğretmenleri Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin amaçlarını, müzik öğretmenliği amaçlarıyla "Kısmen" (=3.35) ilişkili bulmaktadırlar. Bununla birlikte görüşlerin "Oldukça ilişkili" görüşüne yakın olduğu da söylenebilir. Amaç belirleme bir ekip çalışmasıdır ve bu ekipte; program geliştirme uzmanı, eğitim psikologu, eğitim ekonomisti, ölçme-değerlendirme uzmanı, eğitim sosyologu, eğitim felsefecisi, eğitim yöneticileri, deneticileri ve öğretmenlerin bulunması gerekmektedir. Ayrıca yeri geldikçe alanla ilgili diğer uzmanlar ve öğrencilerin görüşlerinden de yararlanılması gerekmekte, toplum araştırmaları, alan araştırmaları, nüfus planları, enstitülerin araştırmaları ve süreli yayınların incelenmesi doğrultusunda, mesleki analiz yapılarak kapsamlı çalışmalar sonucunda belirlenmesi gerekmektedir. Sonuç olarak müzik öğretmenlerinin, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin amaçlarını müzik öğretmenliği amaçlarıyla büyük oranda ilişkili bulmalarına karşın programın uygulanmasında yaşanan aksaklıklar nedeni ile kısmen olarak cevap verdikleri düşünülmektedir.

* 1998 yılından itibaren 3 yarı yıl, 5 kredi ve haftalık 6 ders saati olarak uygulanan Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersine ayrılan toplam yarıyıl süresini (=3.06) ve haftalık ders saatini (=2.92), günümüze kadar içerik bakımından aynı ama farklı adlarla önceki

programlardan mezun olan müzik öğretmenleri de dâhil olmak üzere “Kısmen” ilişkili buldukları belirlenmiştir. Müzik öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kazandırılması beklenen davranışları önemli görmeleri, dersin içerdiği davranış sayısının fazla olduğunu düşünmeleri ve davranışların öğrenme düzeyini üst düzey olarak nitelendirmeleri ile açıklanabilir. Bu nedenle kendi dönemlerinde almış oldukları müziksel işitme eğitimi ile kıyaslama yapan müzik öğretmenlerinin, ders için ayrılan toplam yarıyıl ve haftalık ders saati süresini tam olarak yeterli bulmadıkları anlaşılmaktadır.

* Müzik öğretmenlerinin, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kullanılan araç-gereçleri “Kısmen” yeterli (=2.74) buldukları gözlenmektedir. Özellikle beceriye yönelik devinimsel davranışların kazandırılmasında araç-gereç önem taşımaktadır. Bu derste farklı çalgı ve teknolojik araçların kullanılması öğrencinin müziksel işitme becerisini artıracığı düşünülmektedir. Ayrıca müzik öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kullanılan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin, öğretmenlikteki uygulamalarına katkısını “Az” (=2.60) olarak nitelendirdikleri söylenebilir. İlköğretim ikinci kademe 6. 7. ve 8. sınıf müzik dersi üniteleri incelendiğinde üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı ünite ders konularının Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersi içeriği ile doğrudan, diğer dört ünite ile de dolaylı olarak ilişkili olduğu ve ölçme-değerlendirme kriterlerinin de farklı olmasından dolayı görüşlerin “Kısmen” kategorisine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırmada, ilköğretim ikinci kademe görev yapan müzik öğretmenlerinin açık uçlu anket sorusuna vermiş oldukları yanıtlarda kişisel deneyimlerine dayalı olarak Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin müzik öğretmeni yetiştirme sistemine daha fazla katkı getirebilmesi ve kazanılan bilgi ve becerilerin öğretmenlik mesleğinde daha verimli kullanılabilmesine yönelik önerilerde bulunmuşlardır.

* Müzik öğretmenlerinin Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin müzik öğretmeni yetiştirme sistemine daha fazla katkı getirebilmesi için gelen 186 anket içerisinde önerileri genel olarak iki başlıkta toplanmaktadır. İlk sırada yer alan ‘Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi derslerinde öğretim metotlarının geliştirilmesi’ önerisinin oranı % 82 olarak görülmektedir. Müzik öğretmenleri, Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde görmüş oldukları konuların yanı sıra, bu konuların öğrencilere aktarımı ve öğretimi konusunda öğretim metotları hakkındaki bilgilerinde, meslekî tecrübenin oluşumunda faydalı olacağı görüşünü bildirmişlerdir. İkinci sırada yer alan ‘Eşlik, dikte, deşifre konularına lisans eğitiminde önem verilmesi’ önerisinin oranı % 68 olarak görülmektedir. Müzik öğretmenleri, yaşamış oldukları mesleki tecrübelerine dayanarak eşlik, dikte ve deşifre konularının Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin müzik öğretmeni yetiştirme sürecine daha fazla katkı sağlayacağı, bu alt başlıklarla ilgili bilgi ve becerilere müzik öğretmenliği sürecinde çok ihtiyaç duyulduğu görüşünü bildirmişlerdir.

* Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kazanılan bilgi ve becerilerin öğretmenlik mesleğinde daha verimli kullanılabilmesi için gelen 186 anket içerisinde önerileri genel olarak dört başlıkta toplanmaktadır. Birinci sırada yer alan ‘ilköğretim 6. 7. ve 8. sınıflarda müzik ders saatinin iki saat olsun’ önerisinin oranı % 94’tür. İkinci sırada yer alan ‘Okullarda donanımlı müzik odaları olsun’ önerisinin oranı % 87’dir. Üçüncü sırada yer alan ‘Birinci sınıftan itibaren müzik öğretmenleri derslere girsin’ önerisinin oranı %

84 olarak görülmektedir. Dördüncü sırada yer alan 'İlköğretim müfredat konularının sadeleştirilmesi' önerisinin oranı % 77 olarak görülmektedir. Ünite konularına göre ders saatinin az oluşu, müzik sınıflarının olmaması, ilkokul birinci sınıftan itibaren müzik öğretmeninin derse girmemesi ve yoğun müfredat programı nedeniyle biriken konuların bir ders saati içerisinde öğretilmediği, bu nedenle çoğu ünitelerin yeterince işlenmediği görüşünü bildirmişlerdir.

Öneriler

1. Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinde kaynak olarak kullanılacak ders kitaplarının yazılması önerilmektedir.
2. İlköğretim kurumlarında okutulan müzik dersi ile meslekî müzik eğitimi kurumlarında okutulan Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersinin içeriği paralellik gösterecek ve öğretmenlerin uygulamada karşılaştıkları problemlerin çözümüne katkı sağlayacağı şekilde yeniden düzenlenmesi uygun olacaktır.
3. Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi dersi alan uzmanlarının yılda bir kez toplanarak ortak sorunların görüşülmesi ve bu derse yönelik bilgi ve deneyimlerin aktırılmasını sağlayacak panel ve sempozyumların düzenlenmesi önerilmektedir.

Kaynakça

- AKKAŞ, Salih. (1996). Kültür-Sanat ve Müzik. Gazi Büro Kitap Evi, ANKARA
- BURGE D.L. Perfect Pitch February (1983). American Educational Music Publication. (Ali Sevgi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Sempozyumu 97, Bildiri Metni 'çeviri-alıntı')
- KAPTAN, Saim. (1998). Bilimsel Araştırma Ve İstatistik Teknikleri. Tekışık Web Ofset Tesisleri. ANKARA
- MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI (2000). İlköğretim Okulu Müzik Programı 6-7-8. Sınıf. Milli Eğitim Basımevi, İSTANBUL
- ÖZÇELİK, Sadık. (2003). Müzikal Dikte ve Solfej. Başkent Matbaacılık, ANKARA
- SEVGİ, Ali. (1982). Müziksel-İşitme-Okuma-Yazma Eğitimi I.-II. Yarıyıllarında Kullanılan Yöntem, Kaynak, Araç-Gereçler Üzerine Bir Araştırma, ANKARA: Gazi Öğretmen Yüksek Okulu Müzik Bölümü (Asistanlık Tezi)
- ŞENGÜL, Cengiz. (2006). Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlarda Müzik Teorisi ve İşitme Eğitimi Dersinde Kazanılan Bilgi ve Becerilerin Öğretmenlik Mesleğinde Kullanılma Düzeyleri. ANKARA: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi)
- UÇAN, Ali. (1997). Müzik Eğitimi, Adalet Matbaası, ANKARA
- VANNİNİ, V. (1995). Editorial Fabric, Anatomi Atlası, 'İşitme' . Birol Yayınları. İSTANBUL
- YÖK Ders Programları. (2005)
- http://www.yok.gov.tr/egitim/ogretmen/ogretmen_yetistirme_lisans/muzik.doc